

CULTURA CREȘTINĂ

APARE, CU ESCEPTIA LUNILOR IULIE ȘI
AUGUST, LA 10 ȘI 25 n. A FIECĂREI LUNI.

Abonamente: Pe un an: cor. 10. Pe 1/2 an: cor. 5. În străin.: cor. 12. Numărul 50 bani.	REDACȚIA: Dr. Ioan Sâmpăleanu, Stefan Roșianu, Dr. Victor Macaveiu, Dr. Alexandru Nicolescu și Dr. Alexandru Rusu.	Redacția și Admi- nistrația: »Cultura Creștină«. Blaj— Balázsfalva.
--	---	--

Biserica românească și Calvinismul sub principele Gavrilă Bethlen (1613—1629).

După uciderea lui Bathori urmează stăpânirea sigură, cu-
 minte și energică alui Gavrilă Bethlen, cu care începe o epocă
 nouă în istoria legăturilor noastre cu reformațiunea. Suflet re-
 ligios, calvin convins și intransigent — ceea ce nu-l împedecă
 să sprijinească, înainte de-a ajunge la putere, cu bani, înteme-
 ierea claustrului iezuit din Caransebeș și susținerea bisericilor
 catolice din părțile bănățene¹⁾. — Bethlen avea mari planuri
 de convertire, cari ținteau la desființarea și nimicirea confe-
 siunilor nerecepte din principatul Ardealului. „Mi is . . . minden
 gondaink közt föbb, ellöbb és legszükségesbnek tartjuk — zice
 el în 1618 — birodalmunkban az Istennek tiszteletinek igazán
 való oltamazását és az recepta religiokon kívül való isteni
 tiszteletnek és sectának extirpálását“²⁾. Cu toate că dieta,
 ținută în 4—21 Octomvrie a aceluiaș an la Cluj, hotărăște pe-
 depsirea aspră a acelora, cari nu trec până la sfârșitul anului
 în sinul uneia dintre religiunile recepte, principele a urmat
 totdeauna față de Biserica ortodoxă — mai ales despre aceasta
 eră vorbă — o politică conciliantă și îngăduitoare, sperând,
 că astfel va putea câștiga încrederea și dragostea Românilor
 și-și va putea realiza planurile religioase pe cale pacinică,
 fără a fi silit să întrebuințeze mijloacele folosite de înaintașul
 său Ioan Sigismund. Dânsul voiă, că trecerea Românilor la

¹⁾ Böhm Lénárt, Dél-Magyarország vagy az ugynevezett Bánság
 külön története. Pest, 1867, I, p. 270.

²⁾ Monumenta comitalia regni Transylvaniae, VII, 488.

calvinism să se facă din convingere. O trecere aparentă, prefăcută, nu-i oferă garanța suficientă pentru ajungerea marelui său ideal politic de-a restaura vechiul imperiu dacic unind, sub stăpânirea sa Ardealul, Muntenia și Moldova ¹⁾.

Îndată la începutul domniei sale, în 17 Februarie 1614, Bethlen dă preoților români din comitatele Bihorului, Crasnăi și Solnocului de mijloc drepturi egale cu acelea ale preoților unguri calvini ²⁾. Cu câteva luni mai târziu, în 9 Iunie 1614, dăruiește călugărilor români Sava Popa și Toma Moisiu, pentru vieța lor cucernică, pentru știința și virtuțile lor, mănăstirea Remete din comitatul Albei, împreună cu livada de fân numită „Hopác” și cu toate apartinențele sale ³⁾. În aceeași lună confirmă diploma din 9 Iunie 1609 alui Gavrilă Bathori, prin care preoții români se scuteau de sarcinile iobăgești „de toate greutatețile și slujbele mișelești cu cari s’ar ținea domnilor pământești” ⁴⁾, iar prin decretul din 18 Septembrie 1626 scutește preoțimea din ținutul Făgărașului de decimele cari trebuiau să le dea fiscului ⁵⁾.

Alt mijloc folosit de Gavrilă Bethlen pentru convertirea Românilor era școala. Școlile aveau misiunea de-a infiltra în sufletele tinere ale elevilor ortodocși învățăturile calvine și disprețul față de „superstițiile băbești” ale religiei răsăritene și a forma astfel o generație de aderenți sinceri și de propovăduitori convinguți și energici ai Calvinismului între Români. De aceea când magnații opriau copiii de iobagi dela cercetarea școlii, prețuind mai mult folosul material, care-l aveau din munca lor cu palma, decât interesele superioare ale Bisericii, Bethlen aduce în dieta ținută la 23 Iunie 1624 în Alba-Iulia legea, în sensul careia domniile de pământ, cari împiedecă pe copiii iobagilor dela cercetarea școlilor, vor fi pedepsiți cu aspra pedeapsă de 1000 fl. ⁶⁾. Tot pentru a ușura munca de convertire a voit să întemeieze în Alba-Iulia o ti-

¹⁾ Despre idealul acesta alui Bethlen, cunoscut și curții din Constantinopol, vorbește Petru Pazmány în scrisoarea din 27 Decembrie 1627 adresată împăratului Ferdinand II. Iorga, Studii și documente la istoria Românilor. București, 1902. IV, p. CLVI.

²⁾ Pokoly József, o. cit. II, p. 170.

³⁾ N. Dobrescu, Fragmente privitoare la istoria Bisericii române. Budapesta, 1905, pp. 17—18.

⁴⁾ P. Bod, Brevis historia Valachorum etc. la Cipar, Arhiv pentru filologie și istorie, p. 654. ⁵⁾ Cipar, Arhiv, p. 551.

⁶⁾ Ibidem, p. 396. Cfr. Approbatae P. I. T. VI, art. 1.

pografie românească și s'a îngrijit de traducerea în românește a sf. Scripturi, traducere, care a perit după moartea lui și astfel n'a fost tipărită niciodată ¹⁾.

La o restaurare a vechii episcopii româno-calvine nu s'a gândit, pentru că păstorirea unui vlădică româno-calvin, alături de cel ortodox, putea stârni bănuieli și putea produce nedumeriri primejdioase. Idealul lui era să se folosească pentru propagarea Calvinismului de înșiși episcopi ortodocși, cari se bucurau de stima și devotamentul poporului credincios. În diploma din 21 Februar 1615, prin care a fost extinsă jurisdicția episcopului din Bălgrad, Teofil de Prislop, și asupra comitatelor nordice, Turda, Dobâca, Solnocul interior și de mijloc, Maramurăș, Crasna, Bihor, și peste districtele Bistriței și Giurgiului, nu se face nici o amintire despre datorințele acestuia față de propaganda calvină ²⁾. Dosofteiu, urmașul dela 1622 înainte alui Teofil, pare a fi fost cel dintâiu vlădică denumit pe lângă anumite condiții, cari ținteau propagarea învățăturilor calvine între Români. Dosofteiu era însă moldovean; a fost mai mare — cum însuși ne-o spune într'o notiță — peste toate mănăstirile țării Moldovei ³⁾, unde ortodoximul se păstra în forma cea mai curată, și astfel nu se putea însufleși pentru planurile de proselitism cuceritor ale principelui. Unica concesiune, pe care a făcut-o calvinismului, îndată la începutul păstoririi sale, era predicarea cuvântului dumnezeesc în limba românească, cum apare limpede din notița amintită, unde zice „românește se știți cum vă veți curăți de păcate și cum veți mulțumi vecinicului împărat de bine și de milă, a treia cum vă ve-ți ruga lui Dumnezeu și cum veți dobândi împărăția cerului“. Între hotărârile sinodului ținut în 4 Iulie 1627, anul ultim al vlădiciei sale, nu se află nimic, ce ne-ar îndreptăți să-i tragem la îndoială statornicia în credința bisericii Răsăritului ⁴⁾.

Urmașul lui Dosofteiu a fost un călugăr ardelean, Gheorghe Bradi (Ghenadie II), care nu a fost, deci, crescut în tradițiile puternice ale ortodoxismului rigoros și intransigent. Principele a și cercat îndată a-l îndupleca, să se pună în

¹⁾ P. Bod, op. cit., loc cit. p. 655 și Erdélyi, Feniks 1767, p. 44.

²⁾ N. Dobrescu, o. cit. pp. 19--22.

³⁾ Cipar, Arhiv p. 681.

⁴⁾ Cipar, Acte și Fragmente. Blaj, 1858, pp. 150 urm.

fruntea mișcării de convertire a Românilor. Vlădica eră aplicat a urmă aceste îndemnuri, se temeă însă de patriarhul Constantinopolitan, capul suprem al Bisericii ortodoxe, și care eră pe timpul acela (1620—37) Ciril Lucaris, cunoscut pentru simpatțiile sale calvine și pentru legăturile, cari le aveă cu reprezentanții statelor protestante din Apusul Europei. În 1602 a fost ales patriarh în Alexandria, iar în 1620 a ajuns, prin intervenția ambasadorului olandez Cornel Haga, în fruntea Bisericii constantinopolitane. În 1629 își scrie în latinește sub titlul „*Orientalis Confessio chrisuianae fidei*“ vederile sale în chestiunile religioase și le dă lui Haga, care încredințează propagarea lor între protestanții din Apus capelanului ambasadei, Antoniu Leger. Seriarea aceasta a apărut în anul următor în Geneva, iar cu trei ani mai târziu a fost tradusă în grecește de însuși autorul și tipărită tot acolo sub titlul „*Ἐπιτομή τῆς χριστιανικῆς πίστεως*“¹⁾. Cartea întregă e scrisă în spiritul învățăturilor calvine, cum dovedesc citatele pe cari le reproducem în traducerea românească a fostului episcop de Huși, Melchisedec²⁾.

„Noi credem, că Dumnezeu cel infinit în bunătate a predestinat pe aleșii săi spre slavă și cinste înainte de începerea lumii și fără nici o privire la faptele lor și că nu este alta cauză începătoare la aceasta alegere decât buna sa plăcere și dumnezeiasca sa milostivire“ (Cap II.). „Noi credem, că membrii bisericii catolice sunt sfinții aleși pentru vieța cea vecinică, și că ipocriții sunt excluși dela bunurile acestei comunicări“ (Cap XI). „Noi credem, că omul se îndreaptă prin credință și nu prin fapte. Dar când zicem: prin credință, înțelegem de asemenea obiectul credinții, adică dreptatea lui Hristos, pe care credința o cuprinde și o aplică nouă pentru mântuire“ (Cap XIII). „Noi credem, că stăpânirea de sine (voința liberă) este moartă la cei nerenăscuți, pentrucă ei nu pot face nimica bun și că tot ceea ce fac ei este păcat, dar între cei renăscuți stăpânirea de sine este vivificată de darul sf. Duh“ (Cap XIV). „Noi credem, că sunt misterii (taine) în Biserica creștină... că ele sunt două, adică Botezul și Cuminecătura“ (Cap XV). Despre Euharistie: „credem adevărată și certă prezența Dom-

¹⁾ Dr. Karácson Imre, A konstantinápolyi pátriárkaság történetéből in „Katholikus Szemle“, XXII, p. 65.

²⁾ Analele Academiei române, seria II, tom XII, pp. 3 urm.

mului Nostru Isus Hristos, adecă aceea, pe care ne-o oferă și ne-o dă credința, iar nu aceea, pe care o învață transubstanțierea cea inventată cutezător. Căci, noi credem, că credincioșii mănă Corpul Domnului în Cina Domnului nu mestecându-l cu dinții cei materiali, ci primindu-l cu facultățile sufletului“ (Cap XVII). Despre cultul icoanelor scrie: „noi nu desaprobăm picturile făcute de arta nobilă și ilustră, pentrucă noi permitem celor ce voiesc a conserva icoanele lui Isus Hristos și ale Sfinților, dar noi detestăm adorarea și cultul ce li-se face“.

Bethlen îi scrie lui Ciril Lucaris, descoperindu-i planurile sale și rugându-l să-și dea consimțământul sau cel puțin să-l asigure, că episcopului Ghenadie nu i-se va întâmplă nimic, dacă va propaga fățiș învățăturile calvine. Cunoscând apoi legăturile și îndatoririle patriarhului față de principii protestanți din Apus, îi amintește, că planul său place puternicului rege al Svediei, ducelui de Brandenburg, și altor principii germani. Ciril Lucaris răspunde în 2 Septemvrie 1629. Răspunsul este negativ, însă lipsit de energia, de serioșitatea și de demnitatea aceea, care s'ar fi convenit s-o aibă o supremă căpetenie bisericească, în astfel de împrejurări. Patriarhul nu-și poate da pe față consimțământul, fiindcă îl oprește oficiul său de patriarh, pentrucă credința calvină, deși e întru toate creștină (omnino christiana), totuș se deosebește în esență de cea răsăriteană, și pentrucă consimțind fie pe față fie pe ascuns, ar comite un păcat mare, care nu s'ar putea șterge prin toate chinurile lumii acesteia. Incercările principelui, vor fi zadarnice, zice Lucaris, până când Românii din Ardeal nu vor rumpe cu desăvârșire legăturile de sânge și de sentimente cu cei din Muntenia și Moldova¹⁾.

Peste câteva zile, în 15 Novembre 1629, Gavrilă Bethlen se stinge după o vieață de lupte, de frământări și de activitate rodnică. Cu moartea lui începe o epocă nouă în istoria legăturilor noastre cu reformațiunea, care durează până la unirea Românilor cu Biserica dreptcredincioasă a Romei. Bethlen, deși eră unul dintre cei mai celebrii principii calvini ai timpului său, deși aveă planuri mari de convertire, și-a știut păstră cumpătul

¹⁾ I Ardelean, Istoria diecezei române greco-catolice a Oradei mari. Blaj, 1888 II, pp. 86 - 88.

folosindu-se față de neamul nostru totdeauna de mijloace umane. Epoca care începe cu moartea lui e o epocă furtunoasă, o epocă de proselitism sălbatic, de prigoniri și asupriți barbare, este epoca cea mai tristă din trecutul Bisericii române ardelene.

ZENOVE PÂCLIȘAN.

Deosebirea numerică a păcatelor.

(i).

Dreptul dumnezeiesc pretinde să ne spovedim păcatele *toate*, explicând nu numai speciile lor diferite, ci și *numărul* singuraticelor păcate, adăugând și împrejurările, cari schimbă specia. Conciliul Tridentin în canonul 7 al sesiunii XIV. a definit: „Dacă cineva ar zice, că spre iertarea păcatelor în taina pocăinții, nu e de lipsă pe baza dreptului dumnezeesc, să ne mărturisim *toate și singuraticile păcate*, de cari ne aducem aminte după un examen de conștiință cuvenit și serios, . . . să fie anatemă.

În articolul acesta vreau să tractez numai despre deosebirea numerică a păcatelor, deoparte pentru că e o chestie mai încurcată, iar de altă parte, pentru ca preoțimea să știe cam în ce fel ar trebui credincioșii să spună acel număr cât mai exact și astfel să satisfacă preceptului dumnezeesc al integrității tainei pocăinții.

Sub deosebirea numerică a păcatelor înțelegem „unitatea sau pluralitatea“ lor.

Unitatea sau pluralitatea păcatelor nu atârnă dela unitatea sau pluralitatea actelor fizice. Căci pe lângă toată unitatea fizică a lucrării omenești, ea poate conține un număr mai mare sau mai mic de păcate, și viceversa, pe lângă toată pluralitatea lucrărilor omenești fizice deosebite, poate fi foarte ușor un singur păcat, cum se va vedeă mai la vale. Dau deci două reguli fundamentale, cari spun oricui, dacă are de-a face cu un singur păcat sau cu mai multe.

Regula I. Deosebirea numerică a păcatelor atârnă dela numărul obiectelor adecvate, complete sau totale, spre cari tind singuraticile lucrări omenești. Așa se exprimă toți teologii moraliști. Ce va se zică obiect complet, adecvat. Să precizăm atât indirect pe cale negativă, cât și direct pe cale pozitivă.

Pornind pe cale negativă, obiect complet sau total al lucrărilor omenești e obiectul, care nici din firea sa, nici din intenția celui ce lucră nu se referă la alt obiect, ca parte întregitoare sau complement al aceluia. Pornind pe cale pozitivă, afirmăm, că obiectul adecvat e un ce *de sine stătător, independent, un ce moral întreg*.

Din definiția aceasta poate vedea oricine exactitatea regulii I. amintite mai sus.

Să vedem, cum!

Ca să existe păcate numerice deosebite, se recer — cum arată mintea sănătoasă — tot atâtea lucrări omenești deosebite, independente una de alta, în sine terminate și întregi; cu alte cuvinte, lucrările singuratică să fie un ce perfect în ordinea lor. Când însă voinții se înfățișează mai multe obiecte complete, adecvate, independente unul de altul, e firesc, că dânsa trebuie să nizuiască spre acelea prin tot atâtea acte, cari și ele vor fi deosebite și independente unul de altul; un ce complet și perfect în felul lor de-a fi.

În acest caz așadară e firesc, că va trebui să ne răfuim cu un număr mai mare de păcate.

Pilde: Celce omoară pe dușman, — cu toate că nu i-a succes în repețite rânduri și a cercat să-l omoare prin diferite mijloace (glonș, sabie, venin), — comite numai un singur păcat de omucidu. Voiața lui are un singur obiect total și complet: *uciderea* dușmanului. Deci înlănțuirea acelor acte multe, nu-l face vinovat de mai multe păcate. *Toate laolaltă* întregesc unicul obiect al voinții și astfel socotite *separat* sunt un ce nedeplinit. Din contra, dacă la început ar fi hotărât să rănească numai pe dușman și spre acest scop l-ar fi pândit în mai multe rânduri, dar apoi schimbându-și gânțului, când dă față cu el, îl omoară, — se face vinovat de două păcate contra preceptului V., *numerice* deosebite. Sunt la mijloc două obiecte totale, independente unul de altul, cari absorb unul fiecare toată atențiunea omului¹⁾. Cu atât mai vârtos ar fi două sau mai multe păcate, când persoana respectivă ar omori pe mai mulți, în diverse rânduri. Pluritatea obiectelor totale e și mai evidentă

Faptele indecente premergătoare păcatului consumat al curviei precum și celea ce-i urmează imediat, constituie cu

¹⁾ S. Alfonso, *Theologia moralis* Lib. V. p. 40, nr. 43.

însași curvia un singur păcat, când cineva dintru început a avut intenția să calce porunca a VI. deplin. Când însă dintru început i-a stat gândul la fapte mai puțin decente, și numai mai apoi răpit de patimă, a făcut pasul ultim, — se face vinovat de două păcate¹⁾. Fiind această schimbare de intenții un ce neobicinuit nu suntem datori să întrebăm mereu și în această direcție.

E vinovat de trei păcate, celce păcătuiește cu aceeaș femeie de trei ori, sau cu trei femei deosebite în câte un rând. Sunt trei obiecte totale de-a voinții²⁾.

Comite un singur păcat celce în zi de post mănă la amiazi mai multe rânduri de mâncări pregătite de dulce. Acelea toate constituie un *singur obiect, un prânz*. Dimpotrivă comite două păcate (de aceeaș specie) celce calcă postul și la amiazi și seara. Voința are două obiecte totale³⁾.

Comite un singur păcat celce propune să fure dela stăpân o sumă mai mare de bani și o fură pe încetul în mai multe rânduri (decumva intervalele de timp nu-s prea mari). Comite două sau mai multe păcate celce, *fără intenția* amintită mai sus, fură sume mai mari sau mai mici, când i-se îmbie ocazie binevenită⁴⁾. Comite un singur păcat preotul înținat cu păcat de moarte, care împarte s. cuminecătură la sute și sute de persoane cu ocazia aceleiaș slujbe, căci e la mijloc o singură faptă păcătoasă, fiind vorba de un singur ospăț mistic (cină de taină). Acelaș principiu să se aplice la preotul, care cu o singură ocazie desleagă pe mai mulți în scaunul mărturisirii, fiind înținat cu păcat de moarte. După părerea lui D'Hannibale, Lugo și a altora comite, un singur păcat. E un *unic abuz de putere*⁵⁾.

Regula aceasta o cuprinde mintea omului în toate cazurile, când o lucrare omenească țintește spre un singur obiect, sau mai multe lucrări omenești au una fiecare obiectul lor separat. În aceste cazuri, unul fiecare poate statori ușor câte păcate sunt. Dar nici pe departe nu e ușoară problema când prin un singur act fizic atingem un număr mai mare de obiecte deosebite. Întrebarea este, oare au aceste obiecte deo-

¹⁾ S. Alfonso, *ibidem*

²⁾ Gury, *Theol. mor.* vol. I. p. 151. 6'

³⁾ Gury, *ibidem*, 7'

⁴⁾ Gury, *ibidem*, 5'

⁵⁾ S. Alfonso, *op. cit.*, lib. V. p. 43, q. 6'

sebite, cari s'ar părea complete unul fiecare, au, zic, atâta putere cât din lucrarea mea fizice una, să facă tot atâtea păcate, câte sunt ele — pe baza regulii, că deosebirea numerică a păcatelor depinde dela numărul obiectelor totale?

Spre pildă, comite sau ba, 12 păcate celce neagă deodată celea 12 încheieturi de credință ale simbolului; comite sau ba un număr indefinit de mare de păcate, celce blastămă deodată toți sfinții din cer? Aplică-se și în cazul acesta regula întâiu? Vom cercă să dăm soluție și acestei întrebări. Inainte de toate notăm, că un număr mai mare de obiecte deosebite poate fi atins de-o singură lucrare fizică, fie lucrarea aceasta *externă* fie *internă*.

A. Atențiunea ne-o întoarcem deocamdată numai la lucrările omenești *externe*, cari, cum am zis, ating mai multe obiecte deosebite *deodată*.

Premitem înainte de-a intra în medias res, că în anumite cazuri multiplicitatea obiectelor voinții e numai aparentă. Așa e în celea două cazuri citate mai sus.

Toți teologii euună unanim, că se comite câte un singur păcat și când negăm celea 12 încheieturi de credință, și când blăstămăm deodată toți sfinții. Cum am zis, obiectele totale sunt numai la aparență mai multe. In cazul prim obiectul unic al voinții este negarea *auctorității infinite alui Dumnezeu*. In cazul al doilea, obiectul unic al voinții este negarea *cultului relativ*, care compete sfinților¹⁾.

Adevărată piedică aflăm deci numai când rezolvăm bună oară următoarele întrebări:

Câte păcate face celce cu o singură lovitură omoară 10 oameni; cu o singură vorbire scandalizează 15 tineri; cu un singur furt șterpelește o pungă, în care erau banii mai multora; cu o singură vorbă defaimiază mai multe persoane, o familie, un institut? Avem mai multe păcate sau un singur păcat?

Părerile teologilor diferă. Lugo, Vasquez și alții, neagă că ar fi mai mult de un singur păcat. S. Alfonso din contra afirmă, că numărul păcatelor variază după numărul acestor obiecte deosebite. Diferența de păreri provine din faptul, că nu convin în a statori, oare aceste persoane, lucruri, drepturi, cu un cuvânt aceste obiecte, reprezintă față de voință tot

¹⁾ S. Alfonso, op. cit. lib. V, q. 47. 50.

atâtea obiecte complete, adecvate, sau un singur obiect *total, formal și moral?*

S. Alfonso stă pe lângă părerea întâi, făcând pe respectivul vinovat de 10 omoruri, 15 scandalizări etc. Din contră card. de Lugo, care pe respectivul îl face deci vinovat de un singur păcat, deși eventual mai mare. Părerea lui Lugo e aievea probabilă și în favorul ei militează partea cea mai mare a teologilor. Se bazează pe următorul argument socotit de Ballerini de neînvinș ¹⁾. Celce vatămă un precept impus și de legea umană și de cea divină, după părerea tuturor, comite un singur păcat de nesupunere, cu toate că vatămă dreptul la ascultarea unei fiecăreia. Deci, a pari, și în cazul când se vatămă dreptul alor doi la viața, renumele și avutul lor, păcatul va fi numai unul, conchide acelaș Lugo.

Așa că și în cazurile citate mai sus nu vor fi 10, 15 păcate, ci numai un singur păcat, cu toate că s'ar părea că se vatămă 10, 15 drepturi.

De altcum adaugă tot Lugo, cu Suarez, Struggl și alții, că cuvintele conciliului Tridentin „să ne mărturisim toate și *singuraticele păcate*, dacă le interpretăm *strict* au în vedere lucrările omenești rele *formal* multiple, nu și *echivalent* multiple; va se zică nu se poate dovedi că ar avea în vedere și *singuraticele maliții* ale unei *singure fapte omenești*. Deci chiar și dacă n'ar admite toți argumentul de mai sus, ar trebui să-l primească cel puțin pe acesta din urmă.

Nota 1. În praxă așadară va fi destul dacă penitentul mărturisește, că prin o singură lovitură a ucis mai mulți, sau a detractat printr'o singură vorbire *unei familii* etc. Trebuie să adaugă *mai mulți*, sau familii, căci la caz contrar confesarul ar putea pricepe că penitentul a comis un singur omucidiu; sau a detractat unei singure persoane ²⁾.

Nota 2. Adaugem o reflexie prețioasă datorită cardinalului de Lugo ³⁾: „Cred înainte de toate, că pentru *unitatea* păcatului extern, nu e destul, ca mai multe lucruri sau efecte, să fie voite prin un *singur* act al voinții, dacă la rândul lor acelea, n'au nici o legătură sau raport simultan. Căci dacă cineva își pune în gând să joace mâine și peste opt zile, prevăzând că

¹⁾ Opus theologicum-morale, vol. I. p. 566.

²⁾ Genicot op. cit. vol. I. p. 150.

³⁾ Ballerini, op. cit. vol. I. pag. 569.

cu acel prilej va întrelăsă ascultarea s. liturgii, ș'apoi o și hotărăște serios... prin un singur propus ferm de-a voinții în acestea două omiteri vom avea două păcate, în butul emanării lor dela o singură hotărâre, cari astfel trebuie mărturisite deschilinit: căci n'au un nex mai intim, o unitate sau legătură mai strânsă".

Principiul acesta este cât se poate de corect. Aplicându-l la viața practică, vom conchide, că cel ce-și propune să calce porunca a VI, ani de-arândul, sau să fure, să jefuiască, omoare mereu, face atâtea păcate, câte sunt omorurile, jafurile și păcatele luxuriei, cu toată originea, provenința lor dela un singur act al voinții. Intre sine n'au raport simultan *nici de timp, nici de loc*.

Nota 3. Pe baza regulii prime vom rezolvi cazul practic, când prin o singură vorbire vatăm renumele unei persoane înaintea alor mai mulți. Comit un singur păcat. Iar Ballerini ¹⁾ observă, că nici nu e de lipsă să se spună oare detractarea întâmplatu-s'a înaintea alor mai multe persoane sau ba.

Tot aci notez, că nu comite păcate mai multe, celce aruncă în capul deaproapelui mai multe soiuri de injurii și batjocuri, că e bețiv, tâlhariu etc. Toate acestea au de obicei un singur obiect formal, intenția de-a știrbi onoarea de-aproapelui. Deci va fi destul să zic, că am batjocorit pe deaproapele meu de atâtea ori ²⁾.

Nu trebuie confundat cu ce-am zis mai sus, cazul când într'aceeaș vorbire, detractez persoanei lui Petru, apoi m'apuc de Pavel și în fine îl înhaț și pe Ioan. E evident, că în acest caz mă fac vinovat de trei păcate ³⁾.

B. Pentru completarea tractatului ne întoarcem atenția și la lucrările omenești interne. Ele sunt sau curat interne, cum e bucuria, ura, necredința, desperarea, invidia, mânia etc., sau acte, cari tind spre un efect extern, „dorințele, propusurile“.

a) Ce privește propusurile rele, vor fi tot atâtea păcate numerice deosebite, când obiectele spre cari tind, nu se pot atinge în praxă *deodată*, ci numai în diverse timpuri și prin acte externe deosebite. Din contră, propusul va fi un *singur* păcat, când obiectele deosebite se pot atinge prin o *singură*

¹⁾ Op. cit. pag. 571. §. 641.

²⁾ Ballerini, op. cit. 57¹, nr. 640.

³⁾ Genicot, op. cit. vol. I. p. 150, 1°.

lucrare în aceeaș vreme. Concluzie: Comite mai multe păcate celce propune să nu asculte liturgia în mai multe Dumineci, celce propune să păcătuiască cu o femeie mai de multeori; iar un singur păcat celce propune să defaimeze o familie, să scandalizeze, prin o singură lucrare, o comunitate, un institut întreg. Aceasta e părerea cea mai comună¹⁾.

b) Ce privește actele absolut interne, cu toată mulțimea obiectelor deosebite spre care tind, trebuie să judecăm în favorul *unității* lor. Avem de-a face ex hypothesi, cu acte interne, cari nasc, se desvoaltă și mor în lăuntru omului, fără dorul de-a se manifesta în afară. Fiind deci vorba numai de-o plăcere oarecare *sterilă și abstractă*, actul păcătos intern privește obiectele externe, (în cari se desfășează fără dorința de a-le și atinge), — în ansamblu *de un singur obiect total, apt a-i procura plăcere*. Când cineva nutrește deci în aceeaș vreme simplă *desfătare* neiertată, față de două persoane de sex divers, fără dor de-a și săvârși păcat cu ele, — comite *un singur păcat*. N'are doară în vedere numărul lor dublu, cât mai vârtos *nota comună* în care convin, *aptitudinea lor de-a stârni desfătare*²⁾.

Dr. ALEXANDRU NICOLESCU.

VIATICUL MURIBUNZILOR.

Convingerea adâncă și dorul ferbinte, ce am, pentru ca chestiunile mari, cari cuprind interese însemnate, ori chiar pe cele mai vitali, să fie puse în cea mai curată lumină, mă îndeamnă, să trectez despre pregătirea și conservarea obiectului celui mai înalt, celui mai sfânt Sacrament a Legii Noue, pe care ca pe o columnă de granit se razimă întreg edificiul bisericeii lui Hristos, a cărei membri și servitori nemernici suntem.

Cunoscut fiind obiectul, cu care vreau să mă ocup, întru numai decât în materie.

Pentru pregătirea și conservarea Viaticului muribunzilor pe lângă învățătura ce se dă elevilor clerici, cu ocaziunea in-

¹⁾ Gury, op. cit. pag. 15', în notă (7).

²⁾ Gury, ibidem, în notă.

struării din teologia pastorală, — este încă și o altă instrucțiune și îndrumare specială cât numai se poate de precisă, care se află tipărită la finea fiecărui liturghier. Aceasta carte nu poate să lipsească din nici o biserică, în care se face cât de cât regulat sfânta Liturghie. Și îndrumarea sus pomenită, nu se poate presupune, că din cauza poziției ei, ori din altă cauză oarecare, ar fi și ar putea se rămână necunoscută vreunui preot, care umblă odată cu liturghierul în mână; deoarece toți candidații de preoție, fără nici o excepțiune, cu ani de zile mai înainte sunt cu mult mai familiarizați cu el, decât să se poată presupune așa ceva.

În urma acestei împrejurări, dacă ar intra omul în ori care biserică de ale noastre, și dacă ar cercetă, că în ce stare se află neprețuitul Odor al ei, s'ar crede că spre mulțămirea lui sufletească, ar descoperi că, amăsurat împrejurărilor materiali locali, toate sunt în deplină ordine. Cu durere însă trebuie să afirm, că lucrul nu e chiar pretotindenea așa cum ar trebui să fie.

Cu ocaziunea strămutării mele din o parohie la alta, mi s'a dat să văd, ce n'aș fi voit să văd niciodată. Sub forma unui agneț întreg am aflat Sfintele (?) atât de corupte, încât și locul, în care erau așezate, a fost plin de mucezeală.

Ca unul, care până atunci am pregătit și conservat Viaticul muribunzilor totdeauna în înțelesul instrucțiunii dela finea liturghierului, crezând, că și ceilalți confrați preoți toți lucră ca mine, nu-mi credeam ochilor și nu-mi poteam explica o atare neglijință mai mult decât păcătoasă, din care a urmat o așa stricăciune și corumpere a celui mai neprețuit mărgăritar. Din astă cauză, știricind și întrebând pe unii și alții confrați din vecinătate, m'am informat, că unii dintre ei lucră ca mine, conform instrucțiunii dela finea liturghierului, alții însă mi-au spus, că în fiecare Duminecă din Agnețul consacrat, păstrează o parte pentru lipsele de peste săptămână; căci — ziceau ei — așa li-s'a propus în seminar. Cum s'a propus acest lucru pe timpul când am fost eu cleric nu-mi mai aduc aminte, declar însă, că dând cu ochii de instrucțiunea dela finea liturghierului totdeauna m'am ținut de ea, cum mă țin și azi; dar altora — cum se vede — le-a mai convenit și le convine și acum cealaltă îndrumare, în urma căreia în fiecare Duminecă se schimbă sf. Cuminecătură

După primirea informațiilor dela confracții din vecinătate mi-s'a destăinuit lucrul cum consacratul Agneț s'a stricat până la putrezire. Acela adecă după consacrare umed fiind, va se zică cu elementul de viață a bacililor de putrezire într'ânsul, a fost pus și închis în raclă — cu propusul, cred eu, că în Dumineca viitoare să fie înlocuit cu altul nou. Aceasta însă din vre-o cauză oarecare nu s'a întâmplat, și numai Dumnezeu știe a câtea Duminecă l-am aflat eu în starea mai sus descrisă.

În urma acestei experiențe nu numai nu mi-se pare consult, ci cred a nu greși, reprobând procedura tot mai des recomandată, după care pentru Viaticul muribunzilor, din sf. Euharistie consacrată Dumineca, trebuie păstrată o parte pentru lipsele de peste săptămână.

E adecă lucru de toată lumea cunoscut și știut de toți, că orice aluat respective pâne, după trecerea unui timp, odată mai lung, altădată mai scurt, e supusă stricăciunii, corupțiunii, mucezirei. Cu deosebire pe timpul căldurilor mai mari, cari încep în Maiu și continuă până pela mijlocul lui Septemvrie, peste timp de-o săptămână poate contrasta mucezirei numai pâne de-o calitate superioară, nu atât în privința materiei, din care e făcută, și care în scopul din chestie trebuie să fie făcută numai din grâu curat, — ci mai mult cu privire la frământat și copt. Apoi e știut, că credincioasele noastre sâtence, cari spre lauda lor fie zis și recunoscut, se întrec în provederea bisericeii cu pânea necesară la îndeplinirea sfântului Sacrificiu liturgic, ori cât de bine ar ști și ori cât de perfecte ar fi în pregătirea pânei, tot nu isbutesc a pregăti prescurile totdeauna în o formă de frământate și de coapte, așa cât să poată contrasta mucezirei timp peste o săptămână.

Dar să zicem — ceea ce se întâmplă când și când — că preoteasa în urma datorinței soțului său de a-se îngriji de materia necesară pentru sfânta Euharistie, pregătește în fiecare Sâmbătă prescura de lipsă pe Duminecă; este însă sigur vre-un preot, că va putea celebra în Dumineca viitoare sfânta Liturghie?! Mie personal mi-s'a întâmplat — ceea ce se poate întâmpla ori cui — că, bolnav fiind, n'am putut servi 10 săptămâni încheiate, în cari pe lângă celea 10 Dumineci au fost și vre-o 5—6 serbători. Și în tot timpul acesta, abia în vre-o Duminecă sau serbătoare mi-a mângăiat parohienii, cu vre-o sfântă Liturghie, un confrate sau altul din vecini, dar bineînțeles cu neglijarea bisericii și credincioșilor proprii.

Din acestea se vede, că, dacă la pregătirea și conservarea Viaticului muribunzilor procedăm conform îndrumărilor și sfaturilor de-a păstră din Duminecă în Duminecă o parte ori un întreg Agneț consacrat pentru lipsele de peste săptămână, — se pot întâmpla multe, și înțelege din acestea ori cine, că după trecerea celor 10 săptămâni, cât de mângăiat și împăcat cu conștiința aș fi putut merge la s. biserică; — înțelege ori cine, că deschizând tabernaculul ce aș fi putut constată! Ba — și acum îmi vine să mă întreb de multeori, că în atare caz ce s'ar fi întâmplat cu cei 4—5 parohiani, cari sub durata morbului meu, bolind și ei, au trebuit pregătiți pentru calea vecinicii, pe care s'au și dus. De bună seamă, că din lipsa materialului corespunzător ar fi murit necuminecați, remânând o mare și greă rezponzabilitate înaintea dreptului Judecător pentru neglijința-mi păcătoasă, care se putea asemena cu lipsa oleului din candela celor 5 fete nebune, — în sarcina păcătosului de mine.

Prin urmare nu se mire nimeni, dacă îmi iau voe, se dau publice expresiunea modestei mele păreri și convingeri, câștigate prin experiență, că la pregătirea și consacrarea Viaticului muribunzilor — unul din Incrările celea mai delicate a activității noastre preoțești, e de urmat numai procedura despoimentă, descrisă la finea fiecărui liturghier.

Dacă spre acest scop se caută o pâne mai mult cu miezul îndesat decât înfoiat, dacă pânea e bine frământată și coaptă de ajuns, ceea ce un om ceva expert o poate constata îngrabă — tăindu-se cu copia din Agnețul consacrat părțile în formă de prisme, dar nu mai mari de cât un fir de mazăre, și conform instrucțiunei, uscându-se până când fiecare părticică capătă o lustruală, o față de cristalizare, poate fi încredințat oricine, că atari particule se pot conserva fără nici un pericol și mai mult decât un an de zile, adăugând însă: dacă nu li-se schimbă, în timp de iarnă temperatura în mod brusc. Deoarece dacă în timp de iarnă și cu deosebire, când domnește un frig mare, sunt duse din biserică în casă călduroasă și de acolo iar în răceală, repede se îmbracă în vapor, care pe timpul căldurilor le corupe, contribuind la aceasta și aerul cel închis.

Pentru aceea e consult, ca în fiecare biserică să se afile 2 racle în tabernacul: una pentru conservarea tuturor neprețuitelor Mărgăritare, iar alta pentru dusul numai a câte unei particule la morboși.

E drept, că procedura aceasta recere mai multă și deosebită muncă cu uscatul, ba cere o cercetare continuă, dar

e sigur, că Sfintele nu ajung în stare nevrednică; pe când cealaltă procedură numai atunci poate fi ducătoare la scop, când e sigură sub orice împrejurare facerea sfintei Liturghii în fiecare Duminecă. Și asta se poate întâmpla numai la Catedrale, unde sunt mai mulți preoți, cari servind pe rând, în cazul de neputință al unuia, îl suplinește altul; la satе însă aceasta nu se poate.

Procedura apărată de mine o prescriu și decretеle Conciliului provincial prim, pe când cealaltă mi-se pare a fi împrumutată din ritul bisericei catolice latine, care consacra în pâne azimă. Apoi se știe, că aceasta în urma compoziției și a pregătirii pentru sacrificiul liturgic nu e atât de supusă coruperii. — Ori mă aflu în rătăcire?! Doresc să se facă lumină! *)

ALEXANDRU BĂRBULESCU.

*) Am dat loc lucrării Părintelui Bărbulescu, despre pregătirea și conservarea sfintei Euharistii, văzând dragostea și viul interes, ce poartă Sfinția Sa acestei mari și preamărite Taine.

În fața unor păreri și judecăți a Sfinției Sale ținem însă, să spunem următoarele:

1. Fapt e, că în seminariul din Blaj se propune studenților în teologie și li-se dă slatul, ca sf. Cuminecătura, ce trebuie păstrată în fiecare biserică pentru adorare din partea credincioșilor și pentru cuminecarea morboșilor, să se pregătească și să se schimbe în fiecare Duminecă; nu se omite însă, nici când, nici explicarea »Învățăturii pentru frângerea și păzirea sfintei Cuminecături pentru tot anul«, ce se află la călcăiul fiecărui liturghier.

2. Procedura aceasta o ținem mai ușoară și mai practică, iar pentru sfințenia Sacramentului euharistic mai potrivită. E cu mult mai ușor adevă, ca în fiecare Duminecă să se iee o particulă din sf. Euharistie și să se schimbe cu cea din raclă, decât a urma procedura lungă a uscării din liturghier. »fînd uscarea aceea lucru foarte gingaș și primejdios«, cum se exprimă chiar tipicul acelei »Învățăturii«, intru cât, ori se poate arde ușor sf. Cuminecătura, ori, rămânând neuscată, se poate ușor mucezi. Dacă prootul schimbă sf. Euharistic în fiecare Duminecă, trebuie să pună puțin miez, după specie, cu coajă și imbibat cu foarte puțin Sânge. E mai puțin probabil, să se corumpă speciile așa, în o săptămână, decât să nu se corumpă o bucată mare în 5 zile, adevă din marea Joi, când se ia Agnețul și se imbibă cu preaprețiosul Sânge, și până Marți, în săptămâna cea luminată, când are să se uște Liturghier pag. 279 și urm. ediț. din 1905), când mai e și cald în bisericile noastre pline, mai ales în acelea zile, de credincioși.

Autorii cărților liturgice.

V.

Sf. Cosma.

Cel mai bun prieten al lui Ioan Damaschin a fost Cosma, numit Agiopolitul ori Ierusalimeanul, pentru că a trăit mulți ani în lavra sfântului Sava de lângă Ierusalim; mai târziu a ajuns episcop la Maiuma în Fenicia, de aceea întâlnim numele lui mai adeseori împreună cu numele acestui oraș¹⁾. Cosma și Ioan au avut parte de o educațiune foarte aleasă, și amândoi s'au făcut călugări, ducând o viață adevărat sfântă. După obiceiul călugărilor orientali, au scris și ei multe cărți cu conținut ascetic.

Aceștia doi sunt socotiți ca cei mai de seamă scriitori de canoane. Dela Cosma ne-au rămas următoarele canoane: al Nașterii (cel dintâiu „Hristos se naște, măriți-l“; cel de al doilea „Iambicesc“ e scris de Ioan Damaschinul), cel dela Arătarea

3. Admitem și noi, că un preot, pentru morb, ori pentru alte cauze nu va putea celebra în fiecare Duminică, în care caz, neschimbându-se sf. Euharistie, se pot corumpе speciile.

Nu putem însă aprobă chiar de loc, ca în o biserică în 10 Dumineci și 5-6 sărbători, să se celebreze numai odată, ori de două ori. Un preot conștientios, neputând celebra Duminica, va celebra Lunia ori Marța; la ce-l îndatorește de altcum și obligațiunea reală, de-a aplică fructul sfintei Liturghii pentru popor. Dacă preotul locului n'ar putea celebra nici în altă zi, chiar și numai respectul față de sf. Euharistie și teama să nu se corumpă, îl va îndemnă pe el, ori pe soția sa, pe crâsnicul, ori curatorul instruat, să invite vre-un preot din apropiere, ca să celebreze într'o zi de peste săptămână. Pentru binele sufletesc al poporului ar trebui să se urmeze așa și atunci când un preot administrează mai multe parohii.

4. Preotul, care schimbă Duminică de Duminică sf. Euharistie, va satisface mai prompt dispozițiunii Conciliului I. (T. V. c. IV) și prescrierii tipicale (Liturghier p. 261) de a cercă cât mai des dumnezeieștile Taine.

5. Conciliul prov. I. și Liturghierul (l. c.) admit și dispun chiar reînnoirea sfintei Euharistii, când ar fi de lipsă; iar praxa bisericii catedrale din Blaj e pentru schimbarea săptămânală.

6. Și noi suntem pentru urmarea »învățăturii« din liturghier, dar numai în cazul, când preotul știe sigur, că altcum nu se poate. Atunci însă »să fie cu toată luarea aminte«, ca să se țină întregi preasfintele Taine, fiindcă convingerea noastră e, că relativ în mai multe cazuri s'au corupt speciile sf. Euharistii, pregătite în marea Joi, decât a celei schimbate în toate Duminicile. — N. R.

¹⁾ Krumbacher, op. cit. p. 674.

Domnului, dela Florii, Rusale, Înălțarea sfintei Cruci, canoanele dela utreniile săptămânei patimilor (tripesnețele) și altele. Biserica spune despre el: „Cu înaltă rostirea cuvintelor tale ai lăudat prea strălucit sărbătorile Preacuratei și ale tuturor sfinților“¹⁾.

Ca și Damaschin, Cosma caută să fie cât se poate mai fin în expresiuni, întrebuițează vorbe și forme gramaticale mai puțin obișnuite, și nu se îndestulește cu structura versurilor de până aici; pentru aceasta sunt mai mult apreciați decât ceilalți scriitori de cântări bisericești. Roman, Iosif și alții au scris într'un stil simplu, în o limbă cunoscută de toată lumea, și astfel nu dau cercetătorilor limbii și literaturii nici un lucru. De aceea Suidas nici nu pomenește pe ceilalți scriitori de cântări bisericești, pe Roman îl pomenește în treacăt, pentruca să esplice un cuvânt al altui scriitor²⁾, însă despre Damaschin și Cosma scrie: „canoanele acestora au fost și vor rămâne fără asemănare până la sfârșitul lumii“³⁾. Așa îl laudă și Teodor Prodrom, când zice: Cosma „a reușit foarte norocos să publice istoria sacră în o limbă poetică“⁴⁾. Pe acești literați îi urmează și biserica: nu există un singur scriitor de cântări bisericești, pe care să-l laude cărțile liturgice așa de mult, ca pe Cosma, care i-a dat și ei podoabă. Într'o cântare dela ziua sfântului citim: „Împodobit fiind cu fapte bune, Cosma de Dumnezeu însuflăte, bisericii lui Hristos ai fost înfrumșetare; cu cântări împodobindu-o fericite“⁵⁾. Cosma nu se îndestulește să-l ducă pe om pe calea cea obișnuită și mai de jos a sfințeniei, ci încearcă să-l urce cât se poate mai sus: „Suișuri de suflet mântuitoare ai pus, ca pe scara ce o a văzut de de mult patriarhul, ridicând pe toți pe treptele cele frumos așezate ale dulcilor tale alcătuirii“⁶⁾. Astfel de poezii, fie ele chiar cu

¹⁾ Mineiul de pre Octomvrie, ed. cit. p. 156.

²⁾ V. Krumbacher, op. cit. p. 668.

³⁾ Dicționarul lui Suidas la cuvântul *ἰσοπέριος*; cit. la Krumbacher, op. cit. p. 675.

⁴⁾ *Expositio canonum in festa Dominicalia (= împărătești) conscriptorum a S. Doctisque poetis Cosma et Joanne Damasceno. Prooemium. Migne, Patr. Gr. Tom. CXXXIII. col. 1231.*

⁵⁾ Mineiul de pre Octomvrie, p. 154. Ziua sfântului e la 14 Oct., în ediția aceasta e pusă însă la 12, căci la 14 se serbează sfânta Paraschivă, ale cărei moaște se păstrează în biserica Trei-Ierarhi din Iași.

⁶⁾ Mineiul de pre Octomvrie, p. 158.

subiect religios, merită să fie băgate în seamă de critici. Pro-drom analizează canonul scris de Cosma pentru ziua Crucii, și zice despre el: „cântarea e plăcută, e alcătuită întru toate conform regulilor poetice (*μορφοποιημένη*), și revarsă miros spirital“, — iar despre stil spune, că e ales¹⁾.

Oricum ar fi scris Cosma, „chiamă tainic pe toți la ospăț, punând înainte cuvântările sale cele de miere curgătoare“²⁾. „Ca un râu al desfătării reverși tuturor cinstitutele părae, adăpând pururea, Cuvioase, mințile și sufletele celor ce te laudă pe tine“³⁾. Din aceste vorbe se vede limpede, că scrierile, în special cântările bisericești ale lui sunt înțelese de toți.

Ioan Damaschin și Cosma au înlocuit mai multe cântări bisericești de mai înainte. După ei nu mai trece multă vreme, se face desbinarea bisericii, și încetează poezia bisericească, cel puțin cea admisă în cărțile liturgice de toată biserica cu rânduială grecească. Cine știe, dacă în cazul, când nu s'ar fi făcut despărțirea bisericilor, și s'ar fi dezvoltat liturghia ca și mai înainte, lucru, ce urmă în mod firesc, nu s'ar fi găsit scriitori de cântări, cari să scoată din cărțile bisericești poeziile mai „spâlcuite“ ale lui Cosma și Damaschin?

Sf. Teodor Studitul.

Teodor, starețul mănăstirii Studion dela Constantinopol, „e una dintre cele mai distinse figuri ale întregii biserici grecești, cum și a istoriei literaturii“⁴⁾. Deja pe vremea lui Ioan Damaschinul și alui Cosma eră o puternică luptă în contra sfințelor icoane, aceasta deveni însă mai turbată sub Leon Armca-nul (813—820); cel mai energic apărător al sf. icoane a fost starețul mănăstirii Studion⁵⁾. De altfel lupta în contra cultului sfințelor icoane nu s'a dat pe terenul teologiei, ci cu sabia; puțini au fost, cari au încercat să combată acest cult cu armele științei. O astfel de carte a apărut sub numele împăratului

¹⁾ Op. și vol. cit. col. 1232 urm. Patrologia lui Migne n'are decât începutul acestui interesant studiu, iar pe celelalte edițiuni ale operilor lui Pro-drom nu le-am putut găsi. Așa am pățit și cu cărțile lui Leon Allațiu; ce e mai de seamă, n'am putut avea.

²⁾ Mineiul pre Octomvrie, p. 151.

³⁾ Op. și p. cit.

⁴⁾ Dr. Albert Ehrhard în opul cit. al lui Krumbacher, p. 147. P. I. a acestei cărți e scrisă de Ehrhard.

⁵⁾ Ehrhard, op. cit. p. 148.

Constantin Copronim (741 --775), și s'au mai scris câteva poezii în contra icoanelor¹⁾. De aceea și combaterea acestei erezii s'a făcut mai mult cu graiul viu.

„Campania vehementă purtată în contra sfintelor icoane a produs o foarte fericită reacțiune, a cărei urmare a fost o întărire și o ridicare statornică a vieții religioase, care a influențat apoi cu mare putere atât asupra poeziei bisericești, cât și asupra artelor plastice. Din prietinii cei inimoși ai sfintelor icoane s'a făcut o serie întreagă de cântăreți, și scrierile acestora sunt, cari au rămas mai vartos în liturghia bisericii grecești, fiind scoase afară mai multe cântări vechi“²⁾. Nu ambiția scriitorilor de mai târziu a fost ceeace a scos din cărțile bisericești cântările mai vechi, ci interesul bisericii. Cântările noastre bisericești, cântate ori citite după cum trebuie, sunt o prea plăcută învățătură, pe care o primește lumea ușor și cu drag. Învățătura, de care aveau creștinii acum cea mai mare nevoie, eră să cunoască bine sfintele icoane, cultul lor, și trebuia să li-se dea curaj și îmbărbătare pentru acest cult, — de aceea cântări, cari erau o necesitate arzătoare, au înlocuit pe cele vechi, prin cari se apărau dogme, pe cari nu le mai atacă în acel timp nimeni.

Intre scriitorii, cari au dat un avânt nou poeziei bisericești, ocupă locul de frunte Teodor Studitul, cu toate că are alte opere mai de valoare: exortațiuni, epigrame și altele. Cântările lui bisericești se află mai cu seamă în Triod, al lui e canonul dela Dumineca întâie din postul Paștilor, a ortodoxiei și cel dela închinarea sfintei Cruci, care se face în Dumineca a treia din postul Paștilor; amândouă serbătorile acestea sunt anume rânduite pentru cultul sfintelor icoane. Poezia lui Teodor și a contimporanilor lui e „caracterizată prin o îngrămădire de atribute și de formațiuni de cuvinte, cari adeseori nu exprimă nimic. Unele poezii de ale acestor scriitori nu au nici o valoare poetică, altele nu sunt altceva, decât niște parafrazări lungi de legende“³⁾. Să ieai de exemplu canonul utreniei din Dumineca a treia a postului mare, și vei vedea o mulțime de atribute, dintre cari unele sunt puse, numai pentru ca să nu se repete vorbele, — idea exprimată e aceeaș. Cântările acestea în românește sunt uneori foarte greoaie, căci limba românească

¹⁾ Op. cit. p. 67.

²⁾ Krumbacher, op. cit. p. 676.

³⁾ Krumbacher, op. cit. p. 677.

nu admite aceasta îngrămădire de atribute, și corectorii ori traducătorii au ținut să redea textul original cât se poate mai fidel, ținând cont chiar de numărul cuvintelor!

Poeziile lui Teodor Studitul sunt caracterizate foarte bine în următorul pasaj scos din biografia sfântului. Eră în Sardinia un creștin, care iubea foarte mult poeziile lui Teodor, mai cu seamă cele din Triod. Niște călugări, pe cari i-a găzduit omul nostru, și-au bătut joc de acestea cântări, căci sunt scrise într-o limbă prea barbară, și nu țin cont de regulile poetice. Atunci s'a arătat sfântul Teodor și a zis: Biserica a primit cântările mele, știind, că va trage roadă din ele. Căci nu cuvântarea înaltă (*ζήτησις*) nici frazele armonioase sunt acelea cari înfrâng inimile spre pocăință, ci cuvântarea smerită (*ταπεινός*), și cu minte (*εὐνοία* = sănătoasă), întocmită spre acest scop, pe care eu o prefer oricărei învățături, și o socotesc mai mult vrednică decât cuvântarea, care nu face altceva, decât îți delectează urechile¹⁾.

Slujba dela ziua sfântului, 11 Noemvrie, îi aduce laude pentru multele osteneți puse spre a ridica pe frații săi călugări în sferele tot mai înalte ale sfințeniei, numindu-l foarte potrivit: „îndreptător desăvârșit vieții monahicești“²⁾. Limba, pe care o folosește Teodor în multele sale scrieri, e caracterizată de biserică în următoarele cuvinte: „Luminându-te fericite cu razele Duhului, tuturor ai luminat lumina cea curată a Treimeii, cu limbă bine grăitoare de Dumnezeu“³⁾.

Ehrhard vorbind despre Teodor Studitul, spune: „avea o dragoste pasionată pentru libertatea bisericii și un zel desinteresant pentru menținerea unității între biserica orientală și occidentală“⁴⁾. Corectorii cărților bisericești au o dragoste la fel, când mențin acelaș text în cărțile bisericești, fie ele unite ori neunite.

Dr. IOAN BĂLAN.

¹⁾ Vita et conversatio S. P. N. et Conf. Theodori Praepositi Studitarum conscripta a Michaële Monacho cap. CXIII la Migne, Patr. Gr. Tom. IC. col. 215.

²⁾ Mineiul lunii lui Noemvrie, București, 1892. p. 152.

³⁾ Op. cit. p. 150.

⁴⁾ La Krumbacher, op. cit. p. 150.

CRONICĂ.

Mișcare antialcoolică. Atât conștiința, cât și legea pozitivă îndatorește pe oricine să dea mână de ajutor, să iee parte în opera de salvare în caz de incendiu, ori esundare. Oamenii nobili și contribuie, după putință, la localizarea focului, la scăparea vieții celor din primejdie, la salvarea bunurilor și la mângâierea celor nenorociți. La aceasta îi împintină chiar și gândul, că estinderea focului poate pricinui daune prietinelor lor buni, rudeniilor lor și chiar și în avutul lor propriu. Cei indiferenți dau târcoale cu astfel de prilejuri, iar cei răi fac daune, strică, ori fură.

Cam așa se clasează oamenii și în fața primejdiei alcoolismului, care în vieți, în bunurile materială și deosebit în cele morali cauzează nespun mai multe și mai mari daune, decât incendiile și esundările. Unii lucrează cu zel însuflețit pentru a împiedeca aceasta plagă, alții sunt indiferenți, ori persiflează orice acțiune antialcoolică, iar alții se bucură în fața primejdiei, fiindcă nenorocirea altora o socotese de fericirea lor și pierderile altora de câștigul lor curat, ori că își află o bucurie diabolică în ruina materială — familiară și morală a altora. Acestea sunt idei și sentimente antisociale, antiumanitari și diametral opuse principiilor creștine.

— Semnele arată că oastea celor ce au milă și dragoste față de deaproapele sporește. În tabăra acestora cum se așteaptă și se și cuvine, loc de frunte ocupă preoții. Deja în 1903, după congresul antialcoolic internațional din Brema, s'a înființat uniunea internațională a preoților catolici abstinenți. Atunci s'a scris tuturor episcopilor să denumească dintre preoții diecezei câte un inspector, care să inițieze și îndrepte mișcările antialcoolice în dieceza respectivă și împreună cu alți preoți să înființeze societăți antialcoolice. Preoțimea catolică maghiară, cu prilejul tinerii congresului catolic din toamna anului trecut, sub patronajul episcopilor conte Majláth, din Albaulia și Dr. Fischer-Colbric din Cașovia, s'a constituit în societate antialcoolică, regnicolară, care va avea roade bogate în sinul poporului păstorit de membrii ei. Preoții trezi, preoții curați, preoții plini de însuflețire lucrează mult și multe pentru binele poporului și dela exemplul, ce dau ei, atárnă soarta bisericii în diferite state. Preoții lumii își pasc turma

cu puterea exemplului de abținere, ori de cel mai cuminte cumpăt, cu puterea cuvântului adevărului și cu rugăciunea umilită. Astfel de pasiune contribuie la sporirea oilor cuvântătoare, și la nobilitarea și întărirea virtuților. Preoții răi, cari n'au intrat pe ușă, ori cari au un suflet de năimit, cu exemplul rău înveninează turma, o risipesc și nimicesc, ori că, de frică să nu-și piardă venitele, să nu ajungă cumva în conflict cu puternicii satului, ori să nu-și expună sănătatea, — lasă oile de capul lor.

Exemplul preoților catolici din țară și mai ales inima bună, inima de samaritan a preoților noștri, dragostea noastră de neam și de biserică, ne va îndemna și pe noi, sperăm cât mai îngrabă, să luăm parte în acțiunea de salvare și de mărire a neamului nostru, mai cu însuflețire, mai deschis și în șiruri mai dese și mai regulate, că până acum.

— Ministrul instrucțiunii publice, dela noi, într'un răspuns, dat unei femei însuflețite de lupta contra alcoolismului, comunică dispozițiile, ce a luat pentru apărarea pruncilor de școală împotriva alcoolului. Iată-le: 1. Nici o carte de citire nu o aprobă, dacă nu cuprinde și lectură antialcoolică. 2. A îndrumat profesorii că la predarea fiecărui obiect să caute momente și referințe pentru relevarea primejdiei alcoolice. 3. Medicii institutelor sunt datori să țină câte o prelegere anti-alcoolică în fiecare școală. 4. Catiheții încă lucrează în senzul și direcția aceasta. 5. Inspectorii regești de școală sunt datori, să controleze și să noteze în protocoalele lor tot ce s'a făcut pentru apărarea împotriva alcoolului. („Alcoholismus ellen“, Nr. 2—1912).

Pentru instruarea băieților, despre alcool și urmările lui, s'a început o frumoasă lucrare pretutindena, la care ia parte biserica, școala, societatea și deferitele reuniunii. (sr).

*

Fondații și burse. Din conspectul celor ce beneficiază din vre-o fundație concretută grijei metropoliei Blajului, reiese, că ajutoarele, cari se împart tinerimii în formă de burse, în anul scolar 1911/12 ating suma de aproape 50 mii coroane, afară de bursele studenților în teologie. Din aceasta sumă cu vre-o 3 mii și jumătate se ajută câțiva sodali și elevi de meserii, o însemnată parte sprijinește elevii institutelor medii, cele mai mari sume se cheltuiesc însă pentru ajutorarea tinerimii universitare.

Dar nu numai Blajul își are fundațiile sale. Aproape fiecare din diezezele noastre dă ajutoare mai mici sau mai mari, și, ca să nu amintim altele, se mai dau burse destul de însemnate și din fundațiile administrate din partea Asociațiunii.

Așa fiind, ar fi, credem, de mare folos, să se știe precis cât se cheltuiește an de an pentru astfel de scopuri, fiindcă numai atunci ne-am putea da bine seamă, dacă binele ce vine pe urma acestor ajutoare este ori nu în proporție cu aceste jertfe. Conspectul acesta anual, care s'ar putea da cu multă ușurință, ar fi de o parte un memento perpetuu pentru aceia, — cei mai mulți — cari au beneficiat și ei de aceste ajutoare, îndemnându-i, dacă nu la mai mult, ce puțin la aceea, să restituie sumele de cari s'au împărtășit. Pilda bună s'a dat deja în această privință, și în viitor să poate să găsească imitatori, și fondurile noastre culturale, cari ar putea face atâta bine, sub toate punctele de vedere, ar crește pe urma acestor replătiri, foarte însemnat.

Din aceste conspecte ar putea urmă însă și alt bine. Ele ar influența, credem, pe viitorii noștri fondatori să destineze banii ce-i pot jertfi, mai mult pentru ajutorarea tinerilor, oari îmbrățișează așa numitele cariere practice, și în special meseriile și comerțul. Munca atâtor oameni de bine, cari lucră cu multă însuflețire pentru înjghebarea clasei noastre de mijloc, ce ne lipsește, prin o îndreptare în această direcție a ajutoarelor viitoare, ar putea fi foarte mult și însemnat sprijinită. Căci e cât se poate de limpede, că creșterea rapidă și din punct de vedere a economiei naționale primejdioasă, a celor ce se dedică pe carierele ce pretind calificare academică, este de a se mulțumi, mare parte, și faptului, că cele mai multe din bursele noastre sprijinesc aceste cariere. Și așa dacă în viitor pe lângă aceste burse, cari desigur nu pot fi schimbate, fiindcă gândul fondatorilor morți trebuie respectat, am dispune și de fundații concepute la lumina unor idei mai favorabile consolidării noastre naționale, aceasta ar însemna pentru neamul nostru un pas înainte. (ar)

*

Noul nunțiu austro-ungar. Nunțiatura din Viena, pentru vechimea ei, dar mai ales pentru relațiile prietenești ce există între Scaunul apostolic și casa noastră domnitoare, este unul dintre cele mai însemnate posturi ale diplomației Vaticanului.

Ușor se înțelege deci, pentruce sf. Părinte se îngrijește în mod deosebit, ca nunțiul din Viena să fie bine ales. Așa după Granito di Belmonte, care în Consistorul din urmă a fost creat Cardinal, a încredințat nunțiatura fostului nunțiu al Braziliei, Bavona, unul dintre cei mai abili diplomați ai Vaticanului. Bavona și-a ocupat postul abia în 7 Iulie anul trecut, și astăzi Viena, în urma morții (20 Ianuar 1912) lui Bavona, are deja nunțiu nou.

Noul nunțiu este Mons. Raffaele *Scapinelli di Leguigno*, care se trage din o familie de conte a fostului principat Modena. Carlo Scapinelli, cunoscutul romancier germân, este un nepot al noului nunțiu. Faptul, că un ram al familiei sale s'a așezat în Austria, dar mai ales aceea, că tatăl său a fost unul dintre ministrii lui Francisc V., a ultimului principe de Modena, se crede, că vor asigura în Viena Mons. Scapinelli o primire deosebit de afabilă.

Noul nunțiu și-a făcut studiile în așa numita Academia dei Nobili Ecclesiastici, și a fost mai multă vreme secretar la nunțiaturile din Lisabona și Haaga. Reintors în Roma a fost numit camera secret fungent și canonic de S. Pietro. În aceeași vreme eră împărțit și la Congregația afacerilor externe bisericești. Dupăce la 1907 Gasparri, secretarul acestei Congregații, a ajuns Cardinal, locul lui Gasparri a fost încredințat lui Scapinelli. Iar azi Mons. Scapinelli ține locul regretatului Bavona, cu toate că abia este de 46 ani. (ar.)

*

Un memento. (Scos din creștăturile preotului Ambrosiu Blăjan¹⁾).

Frunzărind prin arhivul unui preot trecut la veșnicie, și trecând în revistă grabnică însemnările de tot soiul, precum și indeletnicirile poetice parte erotice, parte elegiace, între hâlmul de hârtulii vechi, afumate și scoarțoase din pricina prafului zecilor de ani, grămădit pe ele, alături — „Versului de veselie“

¹⁾ Născut în Proștea-mare. Sub tatăl lui, Mihail, s'a efectuit reunirea Proștenilor. Hirotonit în 1843 Martie 11, este destinat de succesor tatălui său. Însuflețit ocrotitor și apărător al bisericii și neamului, făcându-se tocmai prin aceasta urgisit Sașilor. A fost preot »acurat, cu năravuri demne, dereptu,« precum spune protopopul Mediașului G. Stojanu în atestatul dela 5 Martie 1853. Anii răsămiriței 48 - 49 îl găsesc întemnițat în curtea B. Bruckenthal, casa de arest Nr. 29, cum mărturisește însuș la sfârșitul elegiei »Dolorosu«.

și a multelor versuri rostite la morți, mi-a țintuit privirea o hârtulie vineție. cu scrisul cam șters, purtând la călcâiul din jos, în loc de semnătură, desemnul unui potir, iar în frunte întrebarea: „Ce este Preotul?”

O întrebare actuală în zilele noastre, fiindcă acum mai mult decât ori când, avem lipsă de preoți întregi, acărora vieță să fie ca o evanghelie înaintea poporului. Din motivul acesta reproduc în întregime scrisul, în care † A. B. și-a vărsat înțelegerea adâncă și alesele sentimente.

„Preotul este omul, pe carele tot creștinul îl chiamă ca pe o mărturie, ca pe un sfătuitor, ca pe un cârmuitor la toate faptele celca mai de căpetenie ale vieții civile. Fără de preot nimenea nu se naște nici moare. El ia pe om din brațele maicii sale și nu-l lasă de sub a sa îngrijire până la groapă. El blagoslovește și sfințește leagănul, așternutul cununiei și patul morții. Pe preot copiii se obișnuiesc de mici a-l iubi, a-l cinsti, a-l respecta și a se teme de dânsul, pe el și cei necunoscuți îl numesc părinte, la picioarele lui creștinii își dau Tainele și varsă lacrimi de spăsanie din adâncul inimii. Preotul este vindecarea sau mângâierea tuturor ticăloșiilor trupești și sufletești, mijlocitor între bogăție și sărăcie. La ușa lui bate și bogatul și săracul: bogatul ca sa-și reverse tainica milostenie, săracul ca să primească fără de a se rușina. El nefind de nici un rang în societate este deopotrivă cu toate clasele de oameni, cu clasele de rob prin a sa viețuire în sărăcie și încă prin smerenia nașterii sale, cu clasele de sus prin a sa curată conștiință și prin acelea deosebite simțiri filantropice, prin cari legea creștinească însuflă și stăpânește inima omului. În sfârșit omul, care pătrunde toate inimile și le cârmuește, al căruia cuvânt se pogoară prin puterea credinții, de sus dela părintele luminilor, dela Tatăl cel ceresc! Acest om, zic, este Preotul; nimenea nu poate face mai mult bine, sau mai mare rău oamenilor decât preotul, care își împlinește sau care nu-și cunoaște *înaltele datorii sociale cu cari este însărcinat*“.

De aci nu se știe prin ce împrejurări e svârilit la Gherla, unde mai petrece încă două primăveri în mari sbuciumări și cu gândul veșnic la poporului săi, soția și unicul său fiu, abia de 2 ani, Augustin. Din timpul petrecut în închisoare a rămas o sumedenie de versuri originale, predici și versuri la mort, aproape toate purtând sbuciumul celui osândit a-și petrece vieța departe de căminul său. În 1868 e transferat la Șaroșul-unguresc, unde muri în 1898 la adânci și cinstite bătrânețe.

Ce foloase reale ar putea aduce preoțimea noastră bisericii, neamului și șieși, urmând povețele acestea alese. Quo usque...! (I. Isaicu).

*

Un centenar însemnat se va prăznuî anul ce vine din partea întregii lumi creștine. În 1913 se împlinesc adecă 16 sute de ani, decând împăratul Constantin cel mare prin edictul de Milan, a desrobit biserica lui Hristos din selăvia primelor trei secole.

A fost epocal edictul din 313, dar Biserica va ști să facă neuitate și serbările anului 1913. Sfântul Părinte a și luat măsurile cuvenite, constituind deja de pe acum un comitet, care să se ocupe de aranjarea acestor festivități mondiale. În fruntea comitetului stă Cardinalul Casseta, iar însuș comitetul o compus din bărbați ca principele Mariu Chigi, contele Macchi, prelații de Waal, Lohninger ș. a., cari toți sunt însuflețiți de dorința de-a face din praznicul Crucii, în a cărei semn a biruit Marele Constantin, un adevărat praznic de biruință a Bisericii lui Hristos.

Sf. Părinte în scrisoarea ce-a adresat Cardinalului Casseta dorește și nădăjduște, că centenarul biruinței sfintei Cruci va ajunge să fie o sărbătorească mărturisire a credinței și un înflăcărat apel către întreagă lumea catolică de a se inrolă cu trup, cu suflet, sub semnul sfintei și mântuitoarei Cruci.

În zilele noastre când orice gând e *liber*, și numai Biserica vreau s'o încătușeze, când oamenii se frământă cu idea păcii universale, ca printr'ansa să nimicească apoi Biserica — prăznuirea demnă al acestui jubileu va fi un puternic „veto“ și o puternică lovitură pentru aceia, cari credeau, că sunt deja aproape de ziua prohodului sf. Bisericii creștine. Se va dovedi atunci încă odată, și-n fața lumii întregi, că „porțiile iadului nu o vor birui.“ (ar.)

*

Ludovic Windhorst. Germania catolică a serbat, luna trecută, cu multă însuflețire centenarul nașterii marelui bărbat, care a fost Ludovic Windhorst. Zilele de serbătoare, închinatе memoriei „Exelenței mici“ — cum il numeau, fiind foarte mic de statură, — s'au nimerit tocmai pe vremea alegerilor pentru parlamentul imperial, în cari partidul catolic numit *centru*, aceasta creatură alui Windhorst, se afirmase în modul cel mai strălucit pe toată linia, și așa e numai firesc, că praznicul a luat proporții cu adevărat vrednice de numele sărbătoritului.

Windhorst a fost unul dintre accia, de cari nu se nasc mulți într'un veac. Iar ce privește starea înfloritoare de azi a bisericii catolice din Germania, W. poate fi numit cu drept cuvânt părintele ei. El a fost adecă acela, care în timpurile critice ale „Kulturkampfului“ anilor 70, a știut să trezească în inteligența catolică a Germaniei simțul de solidaritate cu prelații bisericești, reușind a purta aceasta luptă de defenzivă cu cele mai frumoase rezultate. În mare parte al lui e meritul, că în imperiul german născut din frământările acestor timpuri critice pentru biserica catolică, astăzi catolicii sunt un factor de cea mai mare importanță. Partidul catolic, care și în ultimele alegeri, cu toate uneltirile dușmanilor aliați, a reușit în 93 cercuri, mai mult de două decenii a avut în fruntea sa pe fostul deputat din Meppen, despre care cancelarul Bismarck scrie în amintirile sale astfel: „Înainte de ce s'ar fi înființat centrul, există un partid, numit partidul de Meppen, care, pe cât îmi aduc aminte, aveă un singur deputat. Eră un comandant fără armată, dar precum oarecând Wallenstein, așa și aceasta a știut să-și adune și să se îngrădească într'un moment, cu o întregă armată“. Și aceasta armată s'a întărit tot mai mult, pentrucă Dumnezeu a voit, că acela, care a adunat-o să o și poată organiza de așa, încât pierderea comandantului (în 14 Martie 1891), la a cărui groapă a plâns un neam întreg, să nu mai poată prăbuși turnul de granit al centrului catolic. Numele lui Windhorst este și astăzi, și va rămânea și în viitor, un program, un semn, în care se va învinge. (ar.)

*

Cucerirea catolicismului. *Egyházi Közlöny* reproduce următoarele șire din ziarul „*Gaulois*“.

Catolicismul face progrese enorme în America, cum constată ziarul *Matin*; confratele ar fi putut adauge, că și în Anglia e asemenea mișcare de mai mult timp.

Sub inspirația Drului *Pusey*, decanul universității din Oxford, s'a desvoltat, la vecinii de peste canal, o biserică, care proprie nu-i altceva decât puntea, ce duce la catolicism. — Mișcarea pornită în America a prevăzut-o *Roosevelt*, care de curând a zis contelui Boni de Castelane: *Preste o sută de ani lumea va fi ori catolică, ori liberquetătoare.*

De fapt lupta cea mare se dă între ordine și revoaltă; ordinea, Roma, își are formula și-și păzește tradiția sa. E drept, că și oamenii sinceri mărturisesc protestantismul și-l recomandă

spirite în adevăr superioare, dar în chestie de credință libera scrutare foarte iute duce la tăgăduire. Credința instinctivă nu-i suficientă pentru apărarea sufletului torturat de dubii, e necesar, ca aceasta credință s'o lămurească și îndrepte învățații mari ai bisericii, cari se inspiră din cele mai curate izvoare și nu se îndreaptă după părerile schimbăcioase ale oamenilor.

Religiunea nu poate, nu-i iertat se fie obiect de controversă; cine neagă originea divină a bisericii, acela iute lapadă și cele mai bune învățături ale ei. Din motivul acesta în țările, în cari protestantismul e mai forte, principii au luat rola papei nostru: în aceeaș vreme sunt capi spirituali și lumești și nu îngăduie slăbirea credinții prin aplicarea severă a principiului despre libera cercetare, papatul lor însă n'are nici un fel de sancțiune și toate opintirile, ce le desvoaltă pentru susținerea unității dogmatice, sunt fără rezultat.

Profeția lui Roosevelt înainte de toate e politică, și înseamnă, că lupta pornită între ordine și revoluție, în ultima analiză e lupta confesiunilor, lupta neîntreruptă între sectele individualiste și filosofătoare și între puternica unitate catolică. Și eu de mirat, dacă, în fața progresului continuu al revoluției, catolicismul se întărește, și că deja se poate spune înainte re-înnoirea celor rătașiți în sinul bisericii universale.

— Da, fi-va o turmă și un păstor și staulul il va formă biserica, care totdeauna și in tot locul a propovăduit aceeaș învățătură, aceleaș izvoare de grație și aceeaș disciplină și aceea e una, sfânta, catolica și apostolica biserică. (sr.)

Cărți și reviste.

Sub titlul »*Annuario Pontificio*« a apărut, săptămânile trecute, anuarul Bisericii catolice, care ne dă o icoană fidelă a stării Bisericii noastre în anul 1911. Acest anuar, care altădată purtă titlul „Jerarchia cattolica“, anul acesta pe lângă titlul nou, mai are și altă noutate, și anume aceea, că e mult mai amănunțit.

Dintr'ânsul reiese, că numărul catolicilor în anul trecut a fost 292,787.085, dintre cari Europa aveă 188,577.058; Asia 12,661.498; Africa 2,689.839; Australia 1,244.055; iar America a

atins cifra de 87,614.655. Considerând împărțirea ierarhică, găsim în acest anuar, că biserica latină a avut 8 patriarhate, 190 mitropolii, 773 episcopii și 25 de scaune juridictionale așa numite „nullius“; cu totul au fost 996 de Ordinariate. Înă atunci de ritul oriental s'au ținut numai 76 Ordinariate, și anume 6 patriarhate, 17 mitropolii și 53 episcopii. Afară de aceste mai sunt 89 mitropolii și 521 episcopii de onoare.

Un capitol separat cuprinde ordurile călugărești, cari sunt grupate după regula, pe care o urmează. Despre ordurile călugărițelor anuarul nu face nici o amintire.

De sine înțeles, că cele mai amănunțite date ale anuariului se referesc la Roma. „Capella“ și „famiglia“ papală e pusă de-a întregul. Se găsește apoi lista completă a protonotarilor, prelaților, camerarilor și capelanilor papali.

Colegiul cardinalilor stă din 64 membrii, mai lipsesc deci 6 din numărul complet de 70. Decanul sacrului colegiu este Oreglia din San Stefano, care e creat încă din partea lui Piu IX., din anul 1873. Cel mai în etate e Cardinalul Capecelatro, care are vrâsta de 88 ani, iar Benjanimul Cardinalilor e secretarul de stat Merry del Val, care are încă numai 47 ani.

Un conspect referitor la teritorul misiunilor, împărțit în 14 delegaturi apostolice întregeste frumosul tablou al Bisericii lui Hristos, pe care ni-l prezintă „Annuario Pontificio“. — Datele statistice de mai sus constituie în aceeași vreme și o splendidă apologie a acelei note a Bisericii lui Hristos, care se cheamă: *catolicitate*. (ar)

*

„America“, organul celor 58 societăți române de ajutor din America, care face o frumoasă propagandă pentru gazetele noastre de aici, și în special pentru „Neamul Românesc“ al dlui Iorga, de câteva săptămâni găsește loc în coloanele sale și pentru acest *Avis important*:

„Oricine dorește să cunoască importanța bibliei, cum s'a scris ea, de cine și pentru cine, degradarea bisericii lui Hristos după împăratul Constantin și ivirea mohamedanilor, activitatea papilor și patriarhilor cu datinile și obiceiurile lor introduse în biserica creștină, tirania, bărbăria și mândria sufletească a papilor și bisericii romano-catolică cu corupția lor și a clerului inferior, din cari s'a produs desbinarea Bisericii papală și ivirea protestanților în secolul al 16-lea în timpul lui Luther etc. etc.

Oricine vrea să știe datorința preotului ca servan al lui Hristos. rătăciră Venerabilelor consistoare din Sibiu și Blaj.

Cine vrea să se scuture de jertfe păgânești și jidovești, de idolatrie, de credință falsă, și de jugul ignoranței și al preoției fals, de sărindare și festanii etc. și dorește să ducă o viață creștină, să știe ce trebuie să respecte ca creștin, și ce-i pretinde Dumnezeu a face, e invitat a-și procura și ceti, *Reformatorul român american* singura carte în felul ei scrisă în limba română conform evangheliei lui Hristos, pentru știință și credință în Dumnezeu și Hristosul său, după un studiu în America de Petru B. Bratu laic (nu preot).

Cartea e legată în pânză, și se trimite la adresa oricui în America pentru 60 c. 3 coroane Ungaria, resp. 3 lei 20 bani în România.

Comandele să se trimită cu deplină încredere la adresa autorului: Petru B. Bratu, Post Office Box 33, Station A. în Cleveland, O., Nord-America.

Nu ne gândim de astădată, să ne ocupăm de aceste bazaconii ale pocăitului „laic (un preot)” Petru B. Bratu, ne mirăm însă cum poate fi adus acest „Aviz”, număr de număr, alături de reclamele gazetelor noastre creștine. Preoțimea noastră din America, de ambele confesiuni ar trebui să aibă puterea și destoinicia de-a pune capăt acestui fel de propagandă. Dacă nu o va putea face, America va însemna pentru emigranții noștri: o primejdie mai mult, și încă una foarte însemnată, aceea a pierderii credinței părintești.

*

Cu începerea acestui an »*Vieța Agricolă*«, această bună revistă de agricultură, a trecut în proprietatea „Societății române de agricultură”, și va ieși ca organul acestei societăți, de două ori pe lună.

Comitetul, compus din dd.: N. Filip, C. A. Filipescu, I. Hașeganu, N. O. Popovici—Lupa și C. Sandu Aldea, care îngrijește de redactarea acestei reviste de specialitate, ne dă cele mai bune garanții, că „*Vieța Agricolă*” va fi ținută la nivelul revistelor similare streine, împrietinindu-ne și pe noi, din ce în ce mai mult, cu o economie adevărat rațională.

Din acest motiv credem, că „*Vieța Agricolă*” va trebui să treacă în cât mai multe exemplare și „dinceace”, unde cu deosebire se simte nevoia unei raționalizări a economiei. Mai credem apoi, că reducerea făcută la prețul de abonament pe seama preoților și învățătorilor se referă nu numai la cei din România, și așa vor putea avea revista pentru prețul de 6 lei și preoții și învățătorii noștri. Ne-ar plăcea să între în cât

mai multe case, căci o merită. De aceea adaugem, că redacția și administrația acestei reviste este în București, calea Victoriei 51. (ar.)

TELEFON.

Dr. R. Lușoj Decretul din 14 Dec. 1624, la care ne-am provocat în Nr. 1 al revistei, este și azi în deplină vigoare; dar cu toate aceste, amăsurat doctrinei (cfr. Wernz, *Ius Decretalium*, v. II, p. 267, episcopul transferat reține jurisdicția »per simplicem detentionem« până la sosirea epistolei papale de transferare (»literae apostolicae de translatione«) în această vreme episcopul transferat nu poate însă să conferască nici »valide«, de-cum »licite« acele beneficii, cari sunt »liberae collationis«. După sosirea documentului de transferare, jurisdicția episcopului transferat înceată deplin, și numai decât trece la capitu, respe tive la vicariul capitular. Asta e legea vigență în dreptul universal. Scaunul papal poate însă, să dispună din caz în caz și altfel, cum se întâmplă mai ales în diecezele, cari n'au capitu,

I. Al. Sângeorg ul-de-Murâș, Chivotul se poate comandă prin »atelierul de ornate« din Blaj, în fruntea căruia stă pâr. Dr. V. Macaveiu. Peste tot este în interesul bisericii noastre, să se cumpere toate utenziliile bisericesti prin acest atelier, fiindcă e o pată și o rușine pentru noi, cum suferim să fie înșelat poporul bun și darnic din partea commis voyageurs-ilor, cari nu se sfîșie să-i spună, că-i păcat, dacă se târguiesc cu ei, și nu le plătesc pentru niște zdrențe: atâta cât cer — Pentru frumosul început, de care ne scrieți, ne bucurăm din inimă, și Vă dorim cel mai bun succes la continuarea lui. Numărul cerat cu proiectul de statute, Vă merge.

G. T. Pimît cu mulțumită! Mai scurt, nu se poate!

V. B. Fedcskó. Ni-s'a trimis în 26/VI 1911 și în 1/II 1912, câte 5 cor. Așadară achitat pe 1911.

V. Gherla, în articolul »blasfemia« din Nr. 1, pe p. 20 după cuvintele »Nu e păcat, de sine se'nțelege trebuie adaos: de sudalmă.

S U M A R U L :

Zenove Pâclișan: Biserica românească și Calvinismul sub principele Gavriilă Bethlen (1613 — 1629) — **Dr. Alexandru Nicolescu:** Deosebirea numerică a păcatelor. — **Alexandru Bărbulescu:** Viaticul muribunzilor. — **Dr. Ioan Bălan:** Autorii cărților liturgice. (V.) — **Cronică:** Mișcare antialcoolică (sr.); Fondații și burse (ar); Noul nunțiu austro-ungar (ar); Un memento (I. Isaicu); Un centenar însemnat (ar); Ludovic Windhorst (ar); Cucerirea catolicismului (sr.). — **Cărți și reviste:** »Annuario Pontificio« (ar); »America« (ar); »Vieața Agricolă« (ar.). — **Telefon**

Pentru redacție răspunde: Dr. Alexandru Rusu,
Proprietar-editor: Membrii redacției.